

ZEKANIN DİNAMİKLERİ

Zekâ puanları yaşam boyunca ne kadar istikrarlıdır?

- **Aşama I: Zihinsel Gerilemeye Dair Kesitsel Bulgular**
- Kesitsel çalışmalarda araştırmacılar aynı zaman dilimi içerisinde farklı yaşlardaki bireyleri inceler ve birbirleri ile karşılaştırırlar.
- Böyle çalışmalarda, zekâ testlerinde daha büyük yetişkinlerin daha küçük yetişkinlerden daha az doğru cevap verdiği görülmektedir.

- Sözcük dağarcığı ve benzerlikler gibi testlerle temsil edilen **kristalize zekâ** ileri yaşlara doğru yükselmektedir.
- Alışılmadık mantıksal sorunların çözümünde hızlı ve soyut akıl yürütme becerimizi temsil eden **akıcı zekâ**, yirmili ve otuzlu yaşların başlarından 75 yaşa kadar yavaş yavaş ve özellikle 85 yaş sonrası hızlanarak azalmaktadır.
- Yaşlı bireyler çoklu bakış açılarını görmekte, uzlaşmacı olmakta ve bildiklerinin sınırını fark ederek daha fazla bilgelik sergilemektedir.

Yaşam boyu istikrar

- Dört yaş itibariyle, çocukların zekâ testi performansları ergenlik ve yetişkinlik zekâ puanlarını yordamaya başlamaktadır.
- İskoçya'da 1936 yılında doğan çocukların 11 yaşından 70 yaşına kadar izlendiği başka bir çalışma da, yaşam koşullarından bağımsız olarak zekânın kayda değer istikrarını doğrular niteliktedir.
- Daha zeki çocuklar ve yetişkinlerin daha uzun ve daha sağlıklı yaşadıkları gözlenmektedir.

■ Mental retardasyon diyebilmek için:

1. Düşük test puanı (<70 puan)
2. Bu zorluk üç alanda sergilenir:
 - **Kavramsal Beceriler**; dil, okur-yazarlık ve para, zaman, sayı kavramları gibi.
 - **Sosyal Beceriler**; kişilerarası beceriler, sosyal sorumluluk, temel kurallara ve yasalara uyum, mağdur edilmekten kaçınma gibi.
 - **Pratik Beceriler**; günlük kişisel bakım, mesleki beceri, seyahat ve sağlık bakımı gibi.

- 70 yıllık boylamsal çalışma: Çocukken 135 ve üstü puana sahip kişilerin büyük çoğunluğunun yüksek eğitim düzeylerine ulaştığı görüldü.
- ÜSTÜN YETENEKLİLERE FARKLI EĞİTİM VERİLMELİ Mİ?
- Çocuklar matematik, sözel yargılama, sanat ya da sosyal liderlik gibi farklılaşan yeteneklere sahiptir. Bazı çocuklar belirli bir çalışma alanında olağanüstü potansiyel ya da yetenek sergilerler. Her çocuğun yeteneğine uygun bir atama/yerleştirme sağlayarak (matematik ustasına yüksek düzeyde matematik çalışmasına olanak sağlamakta olduğu gibi) hepsi için eşitlik ve üstünlüğü destekleyebiliriz

ZEKA ÜZERİNDE GENETİK VE ÇEVRESEL ETKİLER

Benzer genleri paylaşan insanlar aynı zamanda benzer zihinsel becerileri de mi paylaşmaktadır?

- Zekâ üzerinde kalıtımın etkisi: **%50 - %80**
- Tek yumurta ikizlerinde:
 - yükselen zekâ testi puanları, neredeyse aynı bireyin testi iki kez alması kadar benzer seyretmektedir.
 - beyinlerindeki gri ve beyaz madde yoğunluğu hemen hemen aynıdır.
 - sözel ve uzamsal zekâ alanların hemen hemen aynıdır.

- Zekâyı etkileyen belirli herhangi bir gen bulunamamıştır.
- Zekâ poligenetiktir, yani birçok geni içerir. Önemli olan, birçok genin kombinasyonudur.
- Büyüyen ortamlar elverişsiz olduğunda çevresel farklılıklar zekâ puanları için daha güçlü bir yordayıcı olmaktadır.

Zeka Üzerinde Çevresel Etkiler

- **ERKEN DÖNEM ÇEVRESEL ETKİLER**
- Yoksun çevresel koşullar zihinsel gelişimi baskılayabilir. (örn., yetiştirme yurtları) duyusal yoksunluk ve sosyal izolasyon
- Zihinsel performansı yoksullukla bağlantılı stresler de olumsuz etkilemektedir. Dar gelirli bireylerin endişeleri ve dikkatlerini dağıtan sorunları zihinsel bant genişliğini tüketmekte ve düşünme kapasitelerini azaltabilmektedir.
- Kötü beslenme de rol oynamaktadır.

- **EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ZEKA**

- Eğitim-öğretim, çocukluğun son dönemlerinde zekâ puanlarına katkıda bulunan tek müdahaledir.
- Yoğunlaştırılmış ve yüksek kaliteli okul öncesi programlarından teşvik edici sonuçlar gelmektedir.

- Zekâmızla nelerin üstesinden gelebildiğimiz inancımıza ve motivasyonumuza da bağlıdır. MOTİVASYON PERFORMANSI ARTTIRIR!
- Çocukların yeteneklerini övmektense çabalarını övmek; beyin yapılarını ve sıkı çalışmayla elde edilebilecek olan başarıya ilişkin atıflarını güçlendirir.
- beceri + fırsat + motivasyon= başarı

